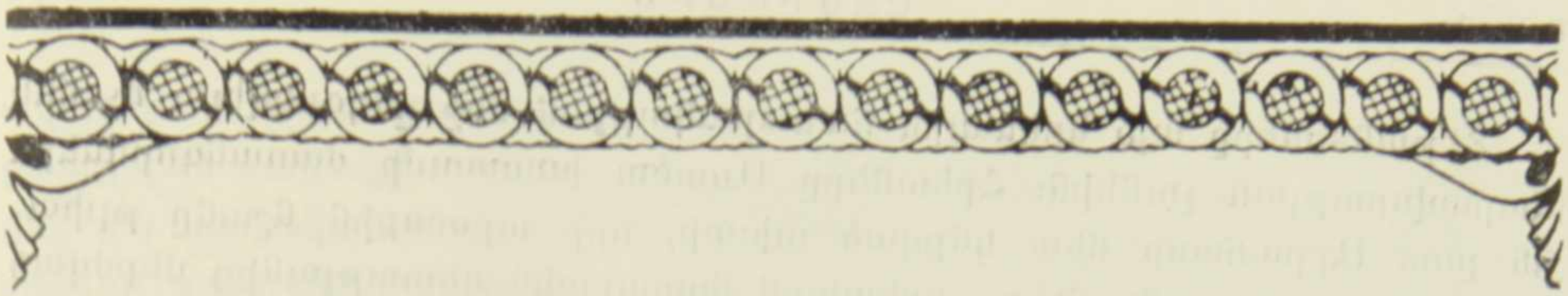

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ԵՓԵՍԱՑԻՆԵՐԻՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՊՈՂՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ՆԱՄԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Եփեսացիներին հասցեագրված Պողոս Առաքյալի նամակը բացահայտումն է աստվածային ծրագրի, այն է՝ Քրիստոսով որպես գլուխ համախմբել բոլոր արարածներին երկնքում և երկրի վրա (Եփես. 1.10): Առաքյալը հրավիրում է Աստծու ժողովրդին ապրել այնպես, որ Քրիստոսով նրանց միությունը իրականություն դառնա և արտահայտվի նրանց հասարակաց կյանքով:

Եկեղեցու գոյության գլխավոր նպատակը իրականում դրսևորվում է նրա միության մեջ: Եկեղեցին մեկ է, սուրբ, ընդհանրական, այսինքն՝ կաթողիկե ու նաև առաքելական: Այն ծրագրված և հաստատված է Աստծու կողմից, որպեսզի դառնա ամբողջ մարդկության փրկության միջոց մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի փրկարար զոհագործությամբ:

Եկեղեցու էությունը նրա միության մեջ է կայանում, որովհետև ինչպես Եփեսացիների նամակի առաջին գլխի տասներորդ համարն է ասում, Եկեղեցու նպատակը մարդկային ցեղը միասնականության բերելն է: Նրա դուռը մկրտության ավազանն է, մեղքերի քավությունն է, Սուրբ Հոգու շնորհների որպես երկնավոր պարգև ստացումը և հավատացյալների՝ Աստծու կողմից ընդունված լինելու հավաստիացումն ու վստահությունը, որպեսզի նրանք միշտ հիշեն այն վեհ կոչումը, որին կանչված են Տիրոջ կողմից:

Եկեղեցու նպատակաալաց լինելը կախում ունի նրա անդամների հաշտարար սիրո ոգու իրագործումից, Եկեղեցու ծոցում առաքյալների կողմից ավանդված կանոնական կյանքին նրա անդամների հետևողական լինելուց: Այս բարոյական իդեալը և հրահանգված միասնությունը երկուսն էլ թեև տրված են մեզ, սակայն, մյուս կողմից, դրանք նպատակներ են, որոնց համար հարկավոր է ջանք ի գործ դնել:

Եկեղեցու ծոցում գոյություն ուներ մի ակնբախ լարվածություն. դա հրեաների և հեթանոսների միջև եղած բաժանումն էր: Էապես կարևոր էր Եկեղեցու համար շրջանցել այս բաժանումը: Քրիստոսի քավչարար մահվամբ ոչ միայն ճանապարհ էր հարթվում անհատի համար Աստծու հետ հաշտության, այլև ստեղծվում էր մի երկնային հասարակություն, ուր հրեաներն ու հեթանոսները միացած էին:

Հեթանոսները այս երկնային հասարակության մեջ ընդգրկվելու ոչ մեկ հնարավորություն չունեին: Հրեաները Աստծու խոստումի ժառանգորդներն էին ըստ Աբրահամի հետ կնքված ուխտի, որի արտաքին նշանը թլփատությունն էր: Հեթանոսները «հրեական հասարակապետությունից մերժված էին և օտար ացած՝ ուխտի խոստումներից»: Սակայն Քրիստոսի քավչարար և հաշտարար մահը ստեղծեց Աստծուն մոտենալու հնարավորություն նույնիսկ նրանց համար, որոնք նախկինում ապրել էին «առանց Աստծու»: Երկնային այս ծրագիրը անծանոթ էր նախորդ սերունդներին, բայց այժմ Աստված ցանկացավ բացահայտել Իր հավերժական նպատակը և մասնավոր հայտնությամբ ընտրեց Պողոս առաքյալին դառնալու այն առաքյալը, որին մասնավորապես վստահվեց հեթանոսների առաքելությունը, որով և նաև հաստատվեց ի վերուստ նրա առաքելական հանգամանքը:

Սակայն ո՞րն է այն Եկեղեցին, որտեղ հրեաները և հեթանոսները միացել էին: Այդ Եկեղեցին այն չէ, ուր մկրտությամբ հեթանոսները դառնում էին մովսիսական, նման ժողովարանի նորադարձներին: Դա չէր նշանակում նաև, որ քրիստոնեությանը դարձած հրեաները հրաժարվում էին իրենց նախահայրերի Աստծուն տված ուխտից: Եկեղեցին Աստծու նոր ստեղծագործությունն էր ոչ այն իմաստով, որ նրա կապը խզվում էր հին ուխտի հետ. այլ՝ թե՛ հրեան, թե՛ հեթանոսը Քրիստոսի հաշտարար մահվամբ միացած՝ ներկայանում էին Հորը նույն մեկ հոգով:

Եփեսացիներին ուղղված սույն նամակում գլխավոր հարցը Եկեղեցու ընդհանրականությունն է և նրա աստվածային ծագումը: Քրիստոսը գլուխ է Եկեղեցու, և որպես այդպիսին, նրա փառքը փոխանցված է իր Մարմնին: Այս ըմբռնումով Եկեղեցու և նրա դերի պատմության մեջ Եփեսացիների նամակը նվազ նման է Կողոսացիների նամակին, քան հռոմայեցիներին գրված թղթին: Հռոմայեցիներին ուղղված նամակի 9—11 գլուխներում Պողոս առաքյալը հեթանոսությունից դարձած քրիստոնյաներին համարում է որպես միջանկյալ շարժման հետևողների, իսկ մովսիսականությունից դարձածներին՝ որպես անկախ շարժման հարողների, որոնց վիճակը ժամանակավոր է և պայմանական: Աստծու բուն և վերջնական նպատակը միակ Եկեղեցում մովսիսականությունն ու հեթանոսությունը հաշտեցնելն է:

Հեթանոսների վիճակը Աստծու ժողովրդի մեջ նմանեցվում է խաղողի վազում պատվաստված մի ճյուղի, որ անպտուղ լինելու դեպքում արժանի է կտրվելու և այրվելու: Հռոմայեցիներին գրած Պողոսի նամակում անցկացված գիծը շարունակվում է Եփեսացիներին գրված նամակում իր ճարտարապետական նկարագրով, ուր Եկեղեցին պատկերվում է որպես հիմնական այն կառույցը, որի քարերը և մնայուն մասը կազմում են հեթանոսությունից դարձած քրիստոնյաները իբրև հիմնաքարերը այդ շենքի: Հռոմայեցիներին ուղղված նամակի 9—11 գլուխներում արտահայտված կիսաջատագովական վերաբերմունքը, որպես հեթանոսաց առաքյալի վերաբերմունք, Եփեսացիներին ուղղված նամակում փոխարինվում է տիեզերական Եկեղեցու գաղափարով՝ ավելի լայնածավալ և տևական համաշխարհային իր չափերով:

Մեր ասածը պարզաբանելու համար անհրաժեշտ է պատասխանել որոշ հարցերի: Եթե Եկեղեցին այն հասարակական կազմակերպությունն է, որի միջոցով Աստված տնօրինեց մարդկային ամբողջ ցեղի փրկագործությունը Քրիստոսով, ապա ինչո՞ւ այն հայտնվեց պատմության բեմահարթակում այդքան հապաղումով: Եվ ինչո՞ւ է նա ժամանակի և տարածության մեջ

ակնհայտ և ցցուն թերությունների առարկա: Պողոսի՝ Եփեսացիներին հասցեագրված նամակը սույն հարցերին պատասխանում է՝ ասելով, որ Եկեղեցին լոկ տեղական և մասնավոր կազմակերպություն չէ և ոչ էլ սոսկական մի նոր ստեղծագործություն: Եկեղեցու առաքելությունը տարածվում է բոլոր սերունդների վրա, «Աստծուն փառք Եկեղեցում և ի Քրիստոս Հիսուս բոլոր ժամանակներում հավիտյան հավիտենից. ամեն» (Եփս. 3. 21): Արարչի մտքում էր Եկեղեցու արարումը դեռևս հավիտյաններից առաջ (Եփս. 3. 9—11) և նա բացահայտեց մարդկությանը, իր այդ գաղտնի ծրագիրը (որը թաքնված էր ամբողջ նախորդող դարերի ընթացքում), թե ինչպես պետք է այն իրականացվի: «Եվ Աստված արեց այս բանը իր հավիտենական նպատակի համաձայն, որին պետք է հասնել մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսով» և կյանքի կոչեց այդ նպատակը «ի լրումն ժամանակաց» (Եփս. 1. 10): «Դրա համար էլ դուք հիշեցե՛ք, որ մի ժամանակ հեթանոսներ էիք մարմնի նշանով, որ կոչվում է անթլփատություն (մարմնի վրա ձեռքով կատարված թլփատության համեմատ), քանի որ այն ժամանակ առանց Քրիստոսի էիք և հեռացած Իսրայելի քաղաքացիությունից, տարագրված խոստման ուխտից և ոչ մի հույս չունեիք ու առանց Աստծո էիք աշխարհում: Իսկ այժմ Հիսուս Քրիստոսի միջոցով դուք, որ մի ժամանակ հեռացած էիք, մերձավորներ եղաք Քրիստոսի արյամբ, որովհետև նա է մեր խաղաղությունը, նա, որ երկուսը մեկ դարձրեց. քանդեց իր մարմնի մեջ ցանկապատի միջնորմը՝ թշնամությունը, և ջնջեց հրամաններով տրված պատվիրանների օրենքը, որպեսզի իրենով երկուսին դարձնի մի նոր մարդ և խաղաղություն հաստատի ու իր խաչով հաշտեցնի երկուսին մեկ մարմնի մեջ Աստուծո հետ. քանզի թշնամությունն սպանեց իր մեջ: Եվ եկավ, խաղաղություն ավետարանեց ձեզ՝ հեռու եղողներիդ, և խաղաղություն՝ մոտ եղողներիդ, որովհետև նրանով է, որ երկուսս էլ արտոնություն ունենք մերձենալու Հորը մեկ Հոգով: Ապա, ուրեմն, օտար և պանդուխտ չեք, այլ՝ համաքաղաքացի սրբերին և ընտանի՝ Աստծուն, կառուցված առաքյալների և մարգարեների հիմքի վրա, որի անկյունաքարը Քրիստոս Հիսուսն է, որի վրա և ամբողջ կառույցը, կապված և հարմարված, վերաճում է մի տաճարի՝ սուրբ Տիրոջով, որի մեջ դուք էլ նրա հետ կառուցվում եք որպես բնակարան Աստծու՝ Հոգով» (Եփես. 2. 11—22):

Սույն համարներում տեսնում ենք Աստծու անչափելի շնորհը, որ իջնում-հասնում է մեզ, այնքան, որ հեթանոսները Քրիստոսի միջոցով դառնում են ժառանգորդներ Աստծու ուխտի՝ տրված իր ժողովրդին, և այսպիսով իրականանում են Եսայի մարգարեի խոսքերը՝ ասված 57.19-ում. «Խաղաղություն եմ տալիս բոլորին, և՛ մերձավորին, և՛ հեռավորին. ես կբուժեմ իմ ժողովրդին»: Հեթանոսների այս միավորումը Եկեղեցին «նոր» է դարձնում պատմության բեմում: Նրանք միաձուլվում են «մի նոր մարդու մեջ», որ Քրիստոսն է:

Մովսիսական օրենքը վերացվում է, որովհետև այն սահմանափակվում էր հրեականությամբ և դառնում միջոց ցեղային այլամերժության և այդպիսով ստեղծվում էր «թշնամության բաժանարար մի պատ»: Մինչդեռ միասնությունը ամբողջությամբ բխում էր Հիսուսից, որի անբաժանելի մարմնի անդամներն են հանդիսանում հրեաներն ու հեթանոսները հավասարապես:

Այս բոլորի մեջ Սուրբ Հոգին է երաշխավորում Աստծո մեծ խոստումը:

ՆԵՐՍԵՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՈՂԱՊԱՆՅԱՆ